

TIPS BIJ INTEGRATIE VAN DOVE/SLECHTHORENDE LEERLINGEN IN DE LAGERE SCHOOL MET CI (Cochleair Implantaat) of HOORAPPARAAT

- Een Cochleair Implantaat/hoorapparaat IS GEEN bril! Een bril corrigeert een slecht zicht (quasi) volledig, een CI/hoorapparaat kan dit niet!! Met een CI of hoorapparaat blijf je dus slechthorend.
- **HOREN is NIET HETZELFDE als BEGRIJPEN!** Een dove/slechthorende leerling heeft vaak wel alles gehoord, maar niet verstaan wat er precies gezegd werd. Het kan dus goed zijn dat het lijkt alsof hij een opdrachtje begrepen heeft, maar dit in werkelijkheid niet zo is.

HOORAPPARATEN ZIJN NIET BESTAND TEGEN WATER EN ZAND

Een CI of hoorapparaat gaat stuk als er water of zand op komt. Het kind kan in de zandbak spelen, maar er moet op gelet worden dat er niet met zand gegooid wordt door de andere kinderen. Bij waterspelletjes mag er nooit met water naar het gezichtje van de dove leerling gegooid worden.

KLAS (+PLAATS IN DE KLAS)

- De dove of slechthorende leerling best **op de eerste rij voor de leerkracht** plaatsen.
- Achtergrondlawaai vermijden, het zo stil mogelijk houden als er gepraat wordt.
- Niet door elkaar praten.
- Goede akoestiek (geen galm).
- Wanneer andere leerlingen een correct antwoord geven, is het goed om dat antwoord toch nog even te herhalen.
- Geef de dove/slechthorende leerling de gelegenheid om zich om te draaien naar de geluidsbron, vb. als een andere leerling aan het woord is.

SPRAAKAFZIEN (LIPLEZEN)

- Aandacht trekken voor je begint te praten, vb. door even aan te tikken, op de bank te tikken, of de naam te noemen.
- Gezicht naar de dove leerling gewend houden zodat hij optimaal kan spraakafzien. Dit betekent:
  - niet door de klas heen & weer wandelen terwijl je uitleg geeft, maar zoveel mogelijk vooraan blijven staan tijdens de uitleg.
  - geen uitleg geven terwijl je op het bord schrijft want dan sta je met je rug naar de klas.
- Je realiseren dat spraakafzien ook z'n beperkingen heeft, omdat:
  - sommige spraakklanken blijven zorgen voor verwarring (p-b-m; v-f; t-d-n),
  - andere zijn dan weer niet zichtbaar (g-h-k-franse r),
  - niet iedere dove/slechthorende kan even goed spraakafzien,
  - bovendien moeten ze zich ook telkens aanpassen aan het lipbeeld van een persoon
- Je realiseren dat spraakafzien een voortdurende concentratie vergt en de leerling daar dus ook moe van wordt (dwz het niet een volledige lesdag even intens kan blijven volhouden)

ARTICULATIE

- Duidelijk articuleren, maar niet overdrijven.
- Iets luider praten, maar zeker niet roepen.
- Je spreektempo aanpassen, niet te vlug en ook niet te traag.

- Als de dove/slechthorende leerling je niet onmiddellijk begrepen heeft, nog eens herhalen en eventueel een zelf uitgevonden gebaartje erbij gebruiken (bv. gebaartje drinken, slapen, stil zijn, enz.)
- Ervoor zorgen dat de mond van de spreker duidelijk zichtbaar is (snor en baard bemoeilijken het liplezen)

SPECIFIEKE SITUATIES

- **Zwemles:** de CI of het hoorapparaat wordt uitgedaan. De dove of slechthorende leerling hoort dus niets meer! Je zorgt ervoor dat hij/zij goed voor je staat zodat hij/zij kan spraakafzien(liplezen) en je kan hem/haar dan best de kans geven om eerst even te kijken wat de anderen doen.
BELANGRIJK is ervoor te zorgen dat tijdens de zwemles de apparaten goed bewaard worden in de speciale opbergdoosjes en dat deze niet verloren gaan. Eventueel afspreken met de juf, zorgjuf of GON-juf.
- **Turnzaal:** de akoestiek in een grote zaal, turnzaal is meestal niet zo goed. Hier gaat heel veel verloren voor de dove of slechthorende leerling en het vaak vele lawaai is zeer vermoeiend voor hem.
- **Muziekles:** de dove/slechthorende leerling kan genieten van muziek, maar zelf een liedje onmiddellijk en juist nazingen is heel moeilijk, best de tekst van het liedje op voorhand bekijken met de GON-leerkracht of meegeven met de ouders zodat zij dit op voorhand kunnen inoefenen met hun kind. Je kan een dove/slechthorende leerling dus nooit op dezelfde manier evalueren op zang zoals bij de andere kinderen. Laat hem/haar liever een gedicht voordragen. Er kan vb. ook gevraagd worden dat de dove/slechthorende leerling een stukje theorie (componist, muziekgenre, ...) zelfstandig onder de knie krijgt, ...
- **Dictee:** het kan best dat dit vlot lukt, maar een ongeziene, niet voorbereide tekst blijft moeilijk omwille van het al dan niet juist/correct horen van de uitgesproken woorden.
- **Radio, tv, cd, dvd, poppenkast (de leerling kan hier geen gebruik maken van liplezen!!):** dit is heel moeilijk voor een dove/slechthorende leerling, best op voorhand even de inhoud duiden zodat de leerling al op voorhand weet waarover het zal gaan.
- **Video ZONDER ondertiteling**
  - óf op voorhand kort vertellen wat er te zien zal zijn.
  - óf een bijhorende tekst laten 'stillezen' om daarna schriftelijk vragen te beantwoorden, de tekst samen te vatten, ...

- **Cassette** (vb. bij de les Nederlands, Frans, ...): dit is onmogelijk om (goed) te begrijpen voor elke persoon met een auditieve handicap. Je kan:
  - de tekst laten 'stillezen' en daarna schriftelijk vragen laten beantwoorden
  - of de tekst laten samenvatten
- **Mondeling Frans/Engels:** Vermoedelijk zal het mondeling beheersen van een vreemde taal moeilijker worden naarmate er meer en meer wordt les gegeven of conversatie plaats vindt in die andere taal. Dit vraagt goede opvolging. Indien het nodig geacht wordt en mogelijk is, dan is het aangewezen om het accent te verschuiven naar het beheersen van de andere taal op papier, dwz: **correct schrijven en goed begrijpend lezen**.
- **Klasgesprek**
  - goed structureren
  - goed afspreken dat er één na één wordt gepraat, en niet door elkaar
  - dat wie aan het woord is eerst zijn/haar hand opsteekt
  - je realiseren dat er bepaalde zaken 'verloren' zullen gaan voor de dove/slechthorende leerling.
 Dit kan je opvangen door nadien kort samen te vatten wat er verteld werd.
- **Groepswork:** het kan best zijn dat dit vlot lukt, maar het onvermijdelijk door elkaar praten blijft moeilijk voor de dove/slechthorende leerling. Er zullen daarom zeker altijd zaken verloren gaan.
- **Uitstapjes:** tijdens een wandeling in de natuur of op straat is er heel veel achtergrondlawaai. De dove/slechthorende leerling zal dus meestal niet horen wat er gezegd wordt, zeker niet als je achter hem staat. Het is dus **HEEL BELANGRIJK** goed op voorhand uit te leggen wat er van hem verwacht wordt en hem steeds goed in het oog te houden zodat hij bv niet plots onverwachts de straat oploopt. FM kan hier een grote hulp bieden.

AANVULLENDE OPMERKING

AUDITIEVE aanvullen met VISUELE → het auditieve geheugen van een doof/slechthorend kind is net omwille van de handicap minder goed getraind. Ze hebben geleerd om daar niet zomaar op te vertrouwen. Ze rekenen er dus op de kans te krijgen de auditieve input te kunnen aanvullen met visuele input en zo hun kennis op te bouwen.

- Huiswerk, taken, toetsen, afspraken steeds, en bij voorkeur bij het begin van de les, noteren op het bord. Een vlugge, mondelinge afspraak op het einde van de les gaat verloren voor een dove/slechthorende leerling.
- Een bordschema is vanzelfsprekend ook een goed visueel hulpmiddel.
- Woorden, zinnen, dictaten, kortom alles wat dient ingevuld te worden, kan je het best meeschrijven op het bord. Dit om spellingsfouten, grammaticale fouten te voorkomen.
- Een OT (onverwachte toets) op het einde van een lesuur is heel moeilijk voor een dove leerling. Pas wanneer de auditief verkregen lesinfo ook thuis visueel verwerkt kan worden, kan hij/zij de leerstof voldoende onder de knie krijgen.

(HULP van) KLASGENOTEN

- Schrijven én luisteren gaan niet samen.
- Indien er veel genoteerd dient te worden, is het het best om kopies van een medeleerling te voorzien zodat de volle aandacht aan het luisteren kan worden gegeven.
- Het is goed om bij het begin van het schooljaar de dove/slechthorende leerling en zijn CI, hoorapparaat goed te kaderen.

GEBRUIK van FM

(=micro die de leerkracht draagt zodat de dove leerling de stem van de leerkracht duidelijker hoort).

FM kan een goed hulpmiddel zijn in de klas. Het is vaak aangewezen dit te gebruiken bij een kringgesprek, het aanbrengen van nieuwe woordenschat, ... FM heeft het voordeel dat de stem van de leerkracht 'directer' waargenomen wordt en dat het 'lawaaï' in de klas meer op de achtergrond verdwijnt. Nadeel is dan weer dat ook de antwoorden/inbreng van de andere kinderen veel minder goed gehoord worden, tenzij de microfoon van persoon naar persoon doorgegeven wordt. Best is dus om de lessituatie in te schatten vooraleer er besloten wordt FM te gebruiken.

TAALNIVEAU

Er kunnen moeilijkheden blijven op vlak van:

- actieve woordenschatbeheersing: vooral abstracte woorden, uitdrukkingen, figuurlijk taalgebruik, ...
- grammatica: correcte zinsbouw (zeker bij onderschikking), juiste plaats van de zinsdelen, gebruik van de tijden van het werkwoord ...

=> Dit alles heeft te maken met het feit dat een dove/slechthorende persoon 'taal' enkel leert door geconcentreerd te luisteren. Spontaan taal-lernen gebeurt slechts sporadisch ... Terwijl horenden continu in een talige omgeving vertoeven (radio, tv, gebabbel op de achtergrond, ...) en zo ook onbewust onze taal leren, is dat voor elke persoon met een gehoorprobleem veel moeilijker. Luisteren vergt voortdurende concentratie. Men spreekt van informatie-reductie of beperkte toegankelijkheid van omgevings-info (gericht of niet gericht) owv het gehoorprobleem. Dit heeft vanzelfsprekend ook gevolgen op de taalontwikkeling in zijn breedste vorm. Dat is ook vaak te merken in het gesproken en geschreven taalgebruik van een dove persoon.